

Mõjuanalüüs „Korruptsioonivastase strateegia aastateks 2013-2020“ vahehindamine

Lühiülevaade

14.06.2017

Marilin Pikaro

Agenda

1. Uuringu taust ja kokkuvõte
2. Olulisemad soovitused

Vahehindamise eesmärk

1. Viia läbi korruptsioonivaldkonna uuring kolmes sihtrühmas: elanikud, ettevõtjad, ametnikud.
2. Analüüsida korruptsioonivastase strateegia mõõdikute arengut ja hinnata strateegia tegevuste tulemuslikkust nende eesmärkide saavutamisel, keskendudes kolmele aktuaalsele teemale:
 - korruptsiooni ennetus kommunikatsioonitegevuste kaudu;
 - ärikorruptsioon;
 - korruptsioon tervishoius.

Vahehindamise kokkuvõte

- Kolme sihtrühma küsitluste tulemustest nähtub, et võrreldes 2010. aasta tulemustega on korruptsiooniteadlikkus valdavalt paranenud.
 - Oluliselt vähem on altkäemaksu küsitud seoses avalike teenuste osutamisega politsei ja tehnoülevaatusesega seotud tegevustes.
 - Olulist muutust ei ole toimunud tervishoiu teenuse osutamisel ning kokkupuutes kohalike omavalitsustega.
- Vahehindamise hetkel on enamike korruptsiooni mõõdikute osas liigutud soovitud suunas. Samas paistab silma nõrk seos korruptsioonivastase strateegia, rakenduskava tegevuste ja mõõdikute vahel ning perioodiliselt läbiviidava kolme sihtrühma korruptsiooniuuringu sisuga.
 - Mitmed rakendusplaani tegevused on alles välja töötamisel või plaanitakse ellu viia tulevikus, seega võib mõõdikute areng olla saavutatud rakenduskava väliste tegevuste mõjul või laiemate ühiskondlike protsesside tulemusena.

Ettepanekud ärikorruptsiooni ennetamiseks

Avalikele äriühingutele suunatud e-kursuse kohustuslikuks muutmine

- 2017. aasta alguses käivitati Justiitsministeeriumi tellimusel e-kursus, mille eesmärgiks on suurendada riigi ja kohalike omavalitsuste äriühingute juhatuse ja nõukogu liikmete korrupsiooniteadlikkust.
- Soovitame muuta avalikele äriühingutele suunatud **e-kursuse läbimise riigi- ja kohalike omavalitsuse osalusega äriühingute ja sihtasutuste tipp- ja valdkonnajuhtidele kohustuslikuks** (ning soovituslikuks organisatsiooni töötajatele).
 - Protsessi võib alata riigi äriühingute nimetamiskomitee näiteks ühe kandideerimisprotsessi osana.

IPO raames korrupsiooniriski hindamine

- Väärtpaberiturul noteeritud ettevõtetel on soovitatud järgida 2005. aastal Balti väärtpaberibörside heaks kiidetud Hea Ühingujuhtimise Tava, mille eesmärk on anda ettevõtetele käitumisjuhised ja aidata lahendada huvide konflikte.
 - Suunised on pinnapealsed ja ei käsitle konkreetset pettuseriskiga seotud tegevusi.
 - Börsivälistel ettevõtetel puudub kohustust nimetatud juhendit järgida.
- Ettevõtete börsile viimise ettevalmistava protsessi osana võib soovitada ettevõtetele äririskidele, **sh korrupsiooniriskidele suunatud hindamise läbiviimist** (*business integrity due diligence*).
 - A. Riigi selge sõnum, et riigi äriühingutes on korrupsiooni ennetamine olulisel kohal.
 - B. Ärikorrupsiooni temaatika katmine hindamise raames tagab ettevõtete suurema usaldusväarsuse, kuivõrd potentsiaalsetele investoritele on antud laiapõhjaline teave mitte üksnes ettevõtte finantsnäitajatest, vaid ka tegevuse ja juhtimispraktika läbipaistvusest ning vastavusest seadusandlusele ja heale äritavale.

Soovituslike suuniste koostamine ettevõtetele

- OECD on välja toonud, et Eestis on vähe neid ettevõtteid, kus on loodud vastavuskontrolli, sisekontrolli funktsioonid ja eetikaprogrammid.
- Soovitame kaaluda riiklikul tasemel korrupsiooniriski juhtivate suuniste andmist Eestis registreeritud või tegutsevatele organisatsioonidele.
- Riik ise saaks teistele äriettevõtetele olla eeskujuks näiteks sellega, et võtab riigi ja kohalike omavalitsuste osalusega äriühingutes kasutusele Rahvusvahelise Standardiorganisatsiooni avaldatud **ISO 37001 standardi** altkäemaksuvastase juhtimissüsteemi (anti-bribery management system) kohta.

Ärieetikale pühendatud ametikoht

- Lääne-Euroopa riikides ja ka mujal maailmas on tavapärane, et organisatsioonide isikkoosseisu on arvatud ametikoht, mille funktsiooniks on organisatsiooni eetika ja õiguskuulekuse valdkonda kuuluvate küsimuste lahendamine.
 - Võimaldab süstemaatiliselt tegeleda organisatsiooniliste protsesside arendamisega, mis tagaksid organisatsiooniga seotud isikute eetilise käitumise.
- Soovitame luua riigiasutustes ja riigi äriühingutes ärieetika ja ausa äritegevuse (***Business ethics and Integrity***) eest seisva isiku ametikoha, mis toetaks eeskuju kaudu sarnaste ametikohtade loomist ka eraettevõtetes.

Juriidilise isiku sanktsioonid

- Karistuse määra suuruse efektiivsuse osas puudub rahvusvahelisel tasandil ühtne arusaam.
- Eestis kehtiv seadusandlus võimaldab korrupsioonijuhtumite toimepanemise korral karistada füüsilisi isikuid rahatrahvi, rahalise karistuse või vangistusega, juriidilisi isikuid rahalise karistusega.
- Soovitame kaaluda võimalust **sanktsioneerida juriidilisi isikuid raskete korrupsioonialaste süütegude toimepanemisel** selliselt, et karistus on seotud **juriidilise isiku käibe arvutusliku protsendiga**.

Ettepanekud korrupsiooni ennetamiseks tervishoius

Meditsiinitehnika ettevõtete poolt avalikustatav info

- Ravimitootjate Liidu kodeks käsimüügi- ja retseptiravimite müügiedenduse ja tervishoiutöötajatega koostöö kohta reguleerib põhjalikult, millistel tingimustel võib ravimitootja sponsoreerida tervishoiutöötajat, kusjuures toetused tuleb avalikustada kord aastas.
- Soovitame meditsiinitehnika ettevõtete puhul tutvustada sponsoreeriva ettevõtte ja tervishoiutöötaja vahelises koostöös samasuguseid põhimõtteid:
 - A. **koostada kodeks meditsiinitehnika ettevõtete** müügiedenduse ja tervishoiutöötajatega koostöö kohta, mis kirjeldab muuhulgas üritusi ja külalislahkust, kingitusi, sponsoreerimist, konsultantide kasutamist ja andmete avalikustamist;
 - B. viia sisse kord, kus **meditsiinitehnika ettevõtted avalikustavad** tervishoiutöötajate sponsoreerimise toetused vähemalt kord aastas.

Alla riigihanke piirmäärä jäävate hangete avalikustamine

- Erinevate hinnangute põhjal arvatakse, et 10-25% globaalsetest kulutustest avalikes hangetes kaotatakse korrupsioonile ja raiskamisele.
- Eesti on astunud olulisi samme e-riigihangete arendamiseks, samas on siiski ilmenud juhtumeid tervishoiuvaldkonna hangete korrupsioonist.
- Soovitame kaaluda võimalust **nõuda alla riigihanke piirmäärä jäävate hangete avalikustamist**, mis võimaldaks enamatel tarnijatel esitada oma pakkumus.
 - Vajab tehnilise lahenduse (registri) loomist ja kehtestatud korrast kinnipidamise kontrollide kehtestamist.
 - Olemasolevate hangete portaalide kasutamise võimalus.
 - Laiendada ka riigi äriühingutele.

Küsimusi?

Tänan!

The better the question. The better the answer.
The better the world works.

